Rozmaitości

Dnia 19. Września | Ner. 38. | 1829 roku.

Zdanie Sprawy Banku Polskiego z roku 1828.

Czytane na posiedzeniu publiczném d. 1. *Września* 1829 *r.**)

Po ogłoszeniu postanowienia Królewskiego z dnia 29. Stycznia r. z. Bank Polski zainstallowany został w dniu 6. Maja t. r. i działania swoje niezwłocznie rozpoczął. Przeznaczeniem jego jest regularne umorzenie długu krajowego, z funduszów przez skarb publiczny oznaczonych, tudzież przedsięwzięcia ku rozszerzeniu handlu i przemysłu narodowego. Szczególne urządzenia, w miarę jak ważność przedmiotu przygotować je dozwoliła, rozwijały kolejno czynności Banku, które teraz dopełniając woli ustawy pod sąd publiczny oddać przychodzi. Rachunkowy rezultat obrotu funduszów wskazuje dołączony tu obraz, następny zaś rozbiór rzeczy obejmuje to, co do objaśnienia jego posłużyć może.

Część I.

Zaspokojenie długu krajowego.

Ogólne obliczenie długu krajowego, który wypłatą dochodu stałego ma być zastąpiony, poruczone oddzielnéj w tym celu ustanowionéj magistraturze, jeszcze ukończoném nie zostało. Tymczasem postanowienie Królewskie z dnia 31. Sierpnia r. z. poleciło skarbowi spłacić listami zastawnémi Certyfikaty Kommissyi centralnéj likwidacyjnéj procent przynoszące, to jest obligacyje hypoteczne, Assekuracyje skarbowe i Obligacyje Pragskie. Bank Polski w tym tylko małym usługi publicznéj zakresie, Skarb Królestwa wyręczał. Kommissyja rządowa przychodów i skarbu wniosła na ten przedmiot z końcem miesiąca Listopada r. z. sześć milionów zł. pol. w listach zastawnych i 308,843 zł. w gotowiźnie, z tego wydano 833,500 złp. w L. Z. w gotowiźnie zł. 16,384 gr. 26 pozostawało w d. 1. Stycznia r. b. 5,166,500 zł. w List. Zast. i 292,458 zł. gr. 13 w gotowiźnie, czyli licząc List. Zast. po kursie w ogóle zł. 4,683,026 gr. 13.

Część II.

Rozszerzenie handlu i przemysłu krajowego.

Do pomocy Banku w czynnościach jego ściągających się do części przemysłowéj i handlowéj przeznaczył art. 29. Dekretu król. Radców handlowych wybranych przez zgromadzenie kupieckie stolicy, Bank starał się jak najrychléj otoczyć radą mężów, którzyby go w tak ważnych przedsięwzięciach światłem swojém i doświadczeniem wspierali. Installacyja Radców handlowych nastąpiła w dniu 27. Maja r. z., z któremi odtąd Bank naradzał się we wszystkich urządzeniach dalsze rozwinienie się jego czynności na celu mających; oddać tu winien mężom tym sprawiedliwe świadectwo równie ochoczéj posługi, jak szczerych

*) O tém posiedzeniu wspomnieliśmy w Nr. 105. Gazety naszej.

)(

dla dobra publicznego chęci i życzliwości, z jakiemi w najważniejszych przedmiotach potrzebnych udzielali objaśnień.

Art. 35. Dekretu królewskiego poruczył Prezesowi Banku kierunek Giełdy, jako miejsca zjednoczenia interessów handlowych. Nie pominął Bank niczego przy samym zawiązku, coby czynności na Giełdzie ożywić i między klassą handlującą upowszechnić mogło. Jakoż miejsce zgromadzenia z nieuczęszczanego dotąd lokalu do gmachu bankowego przeniosł, biblioteką i doborem pism peryjodycznych zaopatrzył, nakoniec posady Agentów zmiany zdolnemi ludźmi zapełnione zostały. Słowem wszystko przygotowano, aby ruch interessów doznał ułatwień, które z instytucyi Giełdowej wynikają.

Dla postanowienia Banku w możności przykładania się do rozszerzenia kredytu, handlu i przemysłu narodowego Dekret królewski z d. 29. Stycznia r. z. przeznaczył mu tymczasowo na uposażenia dziesięć milionów złp. w gotowiźnie i tyleż w listach zastawnych, niemniéj pożyczkę Dyrekcyi głównéj towarzystwa kredytowego ziemskiego ze skarbu publicznego udzieloną; upoważnił go do przyjmowania summ na przekazy, do depozytu i na procent, a kapitały do własności publicznéj ściągające się, u niego szczególniéj lokować nakazał: nakoniec dozwolił Bankowi wypuszczać bilety bankowe i oddał do jego rozrządzenia 16 milionów złp. w biletach kassowych, które dla użytku skarbu publicznego były już przygotowane. Aby użycie tych funduszów odpowiedziało zamierzonemu celowi, wskazane zostały Bankowi przedmioty działań, które przedsiębrać jest upoważniony. Tak czynności Banku w części handlowéj i przemysłowéj dotyczą albo zgromadzenia funduszów jemu powierzonych, albo onych użycia.

I.

Uposażenie Banku.

Jedną z najpierwszych czynności Banku było odebranie funduszn, Dekretem królewskim na uposażeniu Banku przeznaczonego. Postanowienie Rady administracyjnéj z d. 29 Kwietnia r. z. upoważniło Kommissyją rządową przychodów i skarbu do wniesienia do Banku z zapasów skarbowych summ w Dekrecie królewskim wymienionych z policzeniem w nich awansów, jakie z woli Najjaśniejszego Pana w zastępstwie Banku przed jego zainstallowaniem poczynione zostały. W skutku porozumienia się z Kommissyją rządową przychodów i skarbu otrzymał Bank.

a)	w gotowiźnie i przekazach tejże złp.	10,000,000
b)	w listach zast. 10,000,000 złp. które podług owoczasowego kursu po 81 0/0 zapisane zostały w summie	8,100.000
	Razem złp.	18,100,000

Otrzymał także Bank od Kommissyi rządowéj przychodów i skarbu dowody na udzieloną pożyczkę Dyrekcyi głównéj w summie złp. 1,599,440 gr. 11, którą jako sobie na własność przelaną do ksiąg swoich dla zrealizowania w swoim czasie zaciągnąć polecił.

II.

Przyjmowanie Depozytów summ na przekazy i na procent.

Otworzyć mieszkańcom sposobność bezpiecznego i dogodnego zachowania wartości lub korzystnego użycia kapitałów; przywrócić do obiegu znaczne summy pieniężne po kassach różnych magistratur bezużytecznie leżące; funduszami instytutów publicznych obok zapewnienia dochodu na właściwe przeznaczenie, przyjść w pomoc przemysłowi i handlowi krajowemu, było zamiarem i zasadą przepisów Dekretu królewskiego, które się do tego przedmiotu ściągają. Względem osób prywatnych powierzających swoję własność Bankowi, przepisane zostały warunki pożyczki, które służą za zasadę postępowania Banku. Co do funduszów publicznych różna ich natura i przeznaczenie, bliższa lub dalsza potrzeba ich użycia, zapewnienia z nich dochodu, lub tylko zachowania czyniły potrzebnem zniesienie z właściwemi władzami dla ustanowienia sposobu i warunków, pod

jakiemi fundusze te do Banku przeniesione być miały. W tym celu odbyły się narady z Kommissyjami rządowémi, tudzież z Dyrekcyją jeneralną poczt i Dyrekcyją główną towarzystwa kredytowego ziemskiego, a lubo przedmiot ten tyle ważny i obszerny w tak krótkim czasie nie mógł być zupełnie załatwiony, wiele jednak szczegółów stanowczo udecydowano; inne szczególniéj co do stopy procentu od summ duchownych i instytutowych do decyzyi rządu poniesione zostały. Tymczasowie Rada administracyjna chcąc prędzéj zjścić skutek przepisów Dekretu królewskiego, poleciła władzom, aby gotowe pieniądze po kassach znajdujące się, nie czekając na skutek układów z bankiem, przeniesione zostały do jego kassy, zastrzegając właściwym funduszom taki procent, jaki przez Rząd ostatecznie oznaczony zostanie.

Tak prywatne jak publiczne własności w trojakim sposobie bankowi powierzone być mogą, na skład, czyli jako depozyt, na przekaz lub na procent. O każdéj z tych czynności oddzielnie mówić będziemy.

a) *Dopozyta opieczętowane.*

Wartość depozytów opieczętowanych do banku wniesionych wynosiła	zł. 3,627,230	g. 3
z tego zwrócono stronom	1,634,835	g. 20
zostało d. 1.Stycznia r.b.	zł. 1,992,394	g. 9

Wartości w sposobie prostego składu złożone szukają tylko bezpieczeństwa. Główną ich cechą jest, iż zwrócone być muszą właścicielowi tak jak złożone zostały; ztąd wypływa, że straż ich, zachowanie i administracyja pociągnąć musi za sobą niejaką dla banku opłatę. W celu ożywienia tych wartości i przywrócenia ich niejako w obieg, Bank udziela na te depozyta aż do dziewięć dziesiątych części wartości kredyt, którym właściciel w każdym czasie przez wydawane na Bank assygnacyje rozporządzać może. Podobne ułatwienie szczególniejszą staje się pomocą dla osób posiadających rozmaite rodzaje wartości, których spieniężenie nie widzą dla siebie dogodném. Jak dalece ułatwienia przez Bank czynione i nizkość ustanowionéj za skład opłaty były dla stron dogodne, okazuje się z wysokości summ w tym sposobie do Banku wniesionych.

b) *Depozyta nie opieczętowane pieniężne.*

Wypłaty tego rodzaju summ wynosiły złp.	607,546	g. 3
Z tego wypłacono	134,387	g. 1
Zostawało d.1.Stycznia r.b. złp.	473,160	g. 2

Gdy zachodzi potrzeba ogólnego rozporządzenia rządu w jakim sposobie składane być mają depozyta sądowe w banku, to jest summy pieniężne pod sporem sądowym będące, i w jakim sposobie zwracane być mają szczególniéj osobom na prowincyi zamieszkałym bez znacznego ztąd powiększenia kosztów, przeto do dnia 1. Stycznia r. b. summy tego rodzaju od stron prywatnych, tylko tymczasowie przyjmowane były, i tylko niektóre depozyta sądowe w stolicy do Banku przeniesione zostały.

c) *Przekazy.*

W przeciągu niespełna ośmiu miesięcy wpłynęło tego rodzaju funduszów złp.	2,213,469	g. 3
Z tego zwrócono złp.	1,527,313	
Zostawało d. 1. Stycznia r. b.	686,456	g. 3

Przyjmowanie summ na przekaz jest jedném z największych dla handlu ułatwień. Tym sposobem najznaczniejsze wypłaty uskuteczniać się mogą bez straty czasu, bez kosztów i niebespieczeństw, które za sobą przenoszenie gotowizny z miejsca na miejsce pociąga. Operacyja ta wszędzie gdzie kwitnie handel tak jest dla niego niezbędną, że niektóre Banki zagraniczne wyłącznie téj czynności są poświęcone. Bank polski ułatwia przekazy złożonych u siebie funduszów w stolicy bez żadnéj opłaty, na prowincyjach zaś za opłatę umiarkowaną za pośrednictwem kass wojewódzkich.

)(2

d) *Kapitały na procent wnoszone.*

Summy pieniężne w Banku na procent złożone wyniosły złp. 10,672,280 g. 15
Z tego zwrócono 116,950

Zostawało złp. 10,555,330 g. 15

Lubo procent jaki bank opłacać może, z powodu wolności wypowiedzenia kapitałów w każdym czasie, i ograniczeń jakie Bankowi co do obrotu funduszów przepisane zostały, niższy jak prawny, bo na 4 od sta ustanowiony być musiał, bezpieczeństwa jednak lokacyi i pewność odebrania kapitału w każdym czasie zachęcało prywatnych do składania kapitałów w Banku, które w ciągu niecałych 6 miesięcy wniesione blisko pół miliona złotych wynoszą. Summy instytutowe lub w kassach rządowych znajdujące się, stosownie do swego przeznaczenia, dłuższéj lub krótkiej tylko lokacyi wymagające, wniesione zostały do Banku na 3 1/2, 3, 2 1/2 procentu który albo zgodnie umówiony, albo decyzyjami Rady administracyjnéj tymczasowie postanowiony został. Nie wchodzą w ilość summ powyżéj wymienionych kapitały przez Władze Rządowe w listach zastawnych wniesione, które uważane są jako depozyt opieczętowany i do funduszów pod tym napisem wymienionych należą.

e) *Kredyta otwarte.*

Z wzajemnych obrachunków z władzami krajowémi, tudzież różnémi osobami za granicą i w kraju wynikające kredyta Banku wynoszą złp. 4,164,741 gr. 14.

W tę summę wchodzą:

a) Należność Skarbu publicznego za przekazaną Bankowi do odebrania od Rządu Austryjackiego summę złp. 2,358,795 g. 20

b) Należność do funduszu Banku za przekazaną przez Skarb do Dyrekcyj głównej pożyczkę 1,599,440 g. 20

Nakoniec

c) Summy przez domy handlowe za granicą na rachunek Banku zaliczone i inne pomniejsze złp. 206,505 g. 13

Razem jak wyżéj złp. 4,164,741 g. 14

III.

Bilety kassowe.

Dla ułatwienia obrotu funduszów sobie powierzonych Bank upoważniony został Art. 22. Dekretu królewskiego do wypuszczenia w obieg biletów kassowych postanowiem z d. 25. Kwietnia 1823 r. utworzonych. Mając na uwadze jak znaczne korzyści przynieść mogą krajowi dobrze urządzone znaki obiegowe w miejsce monety kruszcowéj, Bank szczególną troskliwość temu przedmiotowi poswięcał. Przekonany iż kredyt podobnych papierów zawisł najwięcéj od pewności, iż bez zawodu, bez szkody i straty czasu zrealizowane być mogą, starał się Bank, aby wymiana bez najmniejszéj zwłoki na każde stron żądanie następować mogła. Wydane przez Rząd do wszystkich kass skarbowych i miejskich zalecenia, aby bilety te w podatkach, lub jakich bądź wpływach przyjmowane i na każde żądanie wymieniane były, przyczyniły się znacznie do upowszechnienia biletów kassowych i zwyciężenia dawnych przeciw znakom obiegowym przesądów lub nieufności. Do dnia 31. Grudnia r. z. wypuścił Bank w obieg biletów kassowych za złp. 8,966,015.

IV.

O b r o t y.

a) *Skupowanie Wexlów i Papierów krajowych.*

Wydano na ten przedmiot w przeciągu ostatnich 4 miesięcy r. z. zł. 3,054,004 g. 29
Z tego zwrócono Bankowi 1,515,999 g. 21

Pozostało w wexlach i pap. 1,538,005 g. 8

Nie można handlowi skuteczniejszej przynieść pomocy, jak przez dostarczenie

kapitałów; własny interes, doświadczenie i przemysł osób prywatnych, potrafi mu nadać najwłaściwszy kierunek. Najskuteczniejszym ku temu celowi środkiem jest skupowanie wexli. Najznaczniejsza część obrotów handlowych kredytem się ułatwia; skoro ten kredyt można niejako spieniężyć, zyskuje się sposobność do nowych przedsiewzięć, przez co powiększa się massa kapitałów i rośnie tém więcéj, im dogodniejsze są okoliczności do przedsięwzięć handlowych, im czynniejszym jest przemysł osób, które się tym przedsiewzięciom poświęcają. Dla tego w krajach, gdzie kwitnie przemysł, gdzie handel jest rozszerzony, najgłówniejszem zatrudnieniem Instytucyj Banków publicznych jest skupowanie wexli. Urządzeniem téj części służby Bank wywiązał się z jednego z najważniejszych obowiązków powołania swojego; do osób trudniących się przemysłem i handlem należy teraz korzystać, z podanéj sposobności i ofiarowanéj pomocy. Lecz wyznać potrzeba, że pomimo wszelkich ułatwień i odstąpienia po części od zaręczeń jakich w podobnych czynnościach Banki zagraniczne wymagają, ta część działań Banku w szczupłych zamknięta była granicach; spodziewać się jednak należy, iż z czasem interes handlujących wskaże im ten środek otrzymania kapitałów za najdogodniejszy. Tym czasem ta już niewątpliwa wypłynęła korzyść dla handlu miejscowego z czynności Banku, iż używana dotąd w interessach handlowych stopa procentu znacznie się zmniejszyła, i zbliżoną została do téj podług któréj, Bank kapitałów swoich udziela.

Oprócz wexli skupowane były przez Bank listy zastawne wylosowane, kupony od listów zastawnych, akcyje miasta Warszawy na pożyczkę dla nowo budujących się, tudzież zapewnienia należności ze skarbu publicznego z funduszów budżetowych.

b) *Nabywanie i zbywanie Wexli zagranicznych.*

Na kupno Wexli zagranicznych wydano	złp. 10,406,250	g. 6
Z tego wypłynęło	9,362,235	g. 29
Zostało w Wexl. d. 1. Sty. r. b.	1,044,014	g. 9

Celem zaspokojenia należności za kupno papierów publicznych na giełdach zagranicznych mianowicie: Amsterdamskiéj, Hamburgskiéj, Berlińskiéj, Petersburgskiéj, Bank szukać musiał wexlów zagranicznych, za pośrednictwem których najłatwiéj i najkorzystniéj wypłaty te mógł uskuteczniać. Wszełkie w téj mierze środki i ostrożności zachowane zostały, tak iż pomimo obróconéj na zakupienie wexlów tak znakomitéj summy, żaden wexel z powodu niewypłacalności dłużników nienaraził Banku na stratę.

c) *Nabywanie i zbywanie papierów publicznych.*

Oprócz wniesionych do Banku w listach zastawnych Towarzystwa kredytowego

a) na uposażenie 10,000,000 złp. które po kursie 81 za sto uważane są jako nabyte przez Bank za złp.	8,100,000		
b) na spłacenie długu krajowego 6,000,000 złp. po kursie po 85 za sto za summę	5,100,000		
Wydał Bank na kupno papierów publicznych.			
1) Krajowych		6,206,647	g. 28
2) Zagranicznych		15,595,312	g. 4
Razem złp.		35,055,960	g. 2
Wpłynęło zaś za sprzedaż papierów.			
1) Krajowych	7,663,057 g. 14		
2) Zagranicz.	7,301,898 g. 22	14,964,956	g. 6
Zostawało w pap. pub. złp.		20,091,003	g. 26
to jest: w pap. krajowych		11,797,590	g. 14
w pap. zagranicznych		8,293,413	g. 12
Razem jak wyżéj		20,091,003	g. 26

Do nabywania papierów publicznych Bank powodowany był przepisami Dekretu królewskiego, który fundusze depozytowe na ten tylko rodzaj obrotu użyć dozwala, tudzież potrzebą korzystnéj lokacyi własnych funduszów zbywających od innych obrotów. Najgłówniejszym w tym

względzie operacyj Banku przedmiotem były list zastawne Towarzystwa kredytowego ziemskiego i téj to konkurencyj w znacznéj części przepisać należy, iż listy zastawne, które przy zawiązaniu się Banku stały po 81 za sto w końcu upłynionego roku doszły do 88 za sto. To podniesienie się ceny listów zastawnych miało nie mały wpływ na podwyższenie majątków prywatnych w kraju, gdzie przeszło za 120,000,000 złp. listów zastawnych w obieg wypuszczone.

Wszakże Bank nieprzepomniał i innych papierów krajowych acz mających bardziéj ściśnione obiegu granice. Nabywał on na rzecz swoję zapisy drogowe, Assekuracyje skarbowe, Certyfikaty Kommissyi centralnéj likwidacyjnéj na Obligacyje tak zwane hipoteczne i pragskie. Inne dowody Kommissyi centralnéj likwidacyjnéj Bank nabywał na rzecz Kommissyi rządowéj przychodów i skarbu.

Z pomiędzy papierów zagranicznych Bank zakupił od Rządu papiéry austryjackie, w ilości, jaka w skutek konwencyi z d. 19. Kwietnia r. z. w Wiedniu zawartéj Rządowi Królestwa polskiego przez Rząd cesarsko austryjacki zapłacona została. Ze zaś papiéry rossyjskie znane na wielu giełdach zagranicznych przedstawiały jednę z najkorzystniejszych lokacyi dla zbywających funduszów bankowych, przeto Bank części kapitałów swoich użył na ich nabycie, ile że to dawało sposobność rozszerzenia działań Banku za granicą i wejścia w bliższe stosunki z znakomitszémi domami handlowémi.

(Dokończenie w przyszłym Nrze.)

Cudowne dziécię.

Pod tym napisem umieściły Gazety zagraniczne wiadomość o zadziwiającym talencie rachunkowym siedmioletniego chłopca w Palermo Wincentego Zuccaro, który na d. 30. Stycznia r. b. złożył dowody swego talentu, w obec licznego zgromadzenia w Pałacu Akademii dobrego smaku. Nim tę wiadomość umieścimy, przytaczamy z Gońca Krakowskiego list z Galicyi pisany do Krakowa o Henrysiu Łazowskim, posiadającym podobny talent rachunkowy, następującéj osnowy:

»W przekonaniu że szczególniejszą zaletą pism peryjodycznych jest, niezwłoczne uwiadomienie publiczności o wszelkich dobro publiczne lub prywatne interessujących wypadkach, a tém bardziéj takich, które świat uczony zadziwić mogą; przesyłam Redakcyi Gońca Krakowskiego nader ważną i przyjemną wiadomość o cudownym talencie, jakim Stworca Najwyższy udarował dziécię WW. Erazma Łazowskiego — i Genowefy z Charzewskich Łazowskiéj, rodziców, w części własnéj dóbr Pstrągowa, w Cyrkule Tarnowskim w Galicyi zamieszkałych. Tém dziécięciem jest Henryś Łazowski, urodzony d. 4. Września 1823 r. Rodzice troskliwi o godne wychowanie sześciorga dzieci swoich, postanowili oddać pięcioletniego Henrysia do szkół Rzeszowskich w Wrześniu r. 1828; lecz mimo największéj chęci tego dziécięcia do nauk, nieprzyjęto go: bo według przepisów Rządu tutejszego na pedagogicznych zasadach zagruntowanych, dopiéro szósty rok skończony, za zdolny do przyjmowania nauk początkowych uznanym jest. Aby jednak Henryś w domu niepróżnował, zostawiono go w Rzeszowie i powierzono opiece dyrektora domowego starszych dwóch braci Alexandra i Józefa, szczególną pilnością i moralnością odznaczających się, i aby równe jak starsi nietylko nauki ale i dobre obyczaje zamiłował. Tymczasem w krótce, bo w parę tygodni, zachorował Henryś tak niebespiecznie, że nawet już uprzedzano stroskanych rodziców o zgonie tego lubego dziecka.

Lecz Najwyższa Opatrzność niedozwoliła wyrwać śmierci tego nadzwyczajnego dziécięcia którego talent cudowny, dobrze kierowany, może go umieścić w liczbie sławnych mężów narodu.

Zaczął więc Henryś przychodzić do zdrowia. — Od téj chwili, postrzeżono iż najmilszą jego rozrywką było, przeliczać

kilkanaście sztuk monety, które przysłali jego rodzice na aptekę i różne drobne wydatki.

Umiejąc jedynie cokolwiek czytać po polsku, lecz nieucząc się jeszcze wcale ani pisać ani liczyć, ale z przysłuchiwania się tylko naukom, braciom jego dawanym, czego nawet niepostrzegano; okazał w krótce nadzwyczajny talent do rachunkowości, to jest, do działań arytmetycznych a nawet do reguły trzech odnoszących się, rozwiązując natychmiast zadania, które dopiéro na tablicy dochodzone były.

Ten cudowny dar natury, głośny w Rzeszowie, i w całéj okolicy zaraz wsławił Henrysia. Wszędzie gdzie się to lube dziecko pokaże, a mianowicie w Rzeszowie, ubiegają się wszyscy, aby go poznać; — zadają mu rozmaite arytmetyczne zagadnienia, a usłyszawszy w kilku minutach rezultat sprawdzony przez zwyczajną rachubę, uwielbiają cudowny jego talent z zadumieniem.

Nigdybym temu nieuwierzył, gdybym sam osobiście nie przekonał się o tém, przez zadanie temu dziecięciu pytań następnych:

1. 730 Ryńs. w srebrze, wiele czyni krajcarów walutnych!
2. Wiele należy zapłacić za 324 korcy zboża, rachując korzec po 3 ryńs. i 13 kr. m. k. i wiele ta summa wyniesie krajcarów walutnych!
3. Wiele będzie snopów zboża w czterech stodołach, jeżeli w 1wszéj złożono kop 300 — w 2giéj trzy razy więcéj jak w 1, — w 3. trzy razy więcéj jak w 2 — a w 4. trzy razy więcéj jak w 3 — ?
4. Wiele należy zapłacić krajcarów za 10 łokci sukna, kiedy za 25 łokci zapłacono 150 ryńs. w m. k. — ?
5. Za 30 garcy okowity, rachując garniec po 21 czeskich, wieleby potrzeba dać korcy żyta, rachując korzec po 2 ryńs. i kr. 30?

Każde z tych pytań i wiele innych tymże podobnych rozwiązanem zostało w kilku minutach, w obecności różnych osób, które patrząc na to lube dziecko, jeszcze mówić dobrze nieumiejące, od łez wstrzymać się nie mogły, z bojaźni, aby władze umysłowe téj dzieciny, nieustannie działające, nieprzyprawiły go o utratę tak drogiego życia dla rodziców i sławy ziomków.

Sposobu tak nagłego rachowania wcale dostrzedz nie można, ani to miłe dziecko wystawić go nie zdoła. Uważać to jedynie można, że Henryś po zadaniu pytania rusza jakiś moment ustami, a po jednéj minucie pauzy, wymawia słowa: »Już wiem wiele« i natychmiast ogromną summę, nawet milionową, z rezultatu rachuby wynikającą objawia, tak dalece, że ani o jednostkę niechybi.

Jeżeli więc to dziécię w szóstym roku, nieucząc się wcale rachunków, w tak wysokim stopniu zdolność do tego posiada: czegoż dopiero spodziewać się nie należy wtedy, gdy za czasem obejmie pierwsze początki mechaniki i astronomii, do których pojęcia wkrótce stanie się zdolném, bo nadzwyczajną pamięć i objęcie posiada. — Zachodzą teraz pytania:

a) Jak działa umysł Henrysia; objawiającego tak nagle ogromne summy z działań arytmetycznych wynikające? —

b) Jak należy uczyć to dziécię matematyki, aby nieodstąpiło od swego sposobu tak nagłéj rachunkowości, który nam najdaléj w roku objawionym być może?

Za rzetelność szczegółów o których donoszę, ręczę; — a ktoby wierzyć niechciał, może się o tém przekonać osobiście w domu szanownych Rodziców przy których to dziécię zostaje.

Jestem z najpowinniejszym szacunkiem. *F. S.*

WIADOMOŚCI ROZMAITE.

— *Z Francyi.* —

Pewien właściciel ziemski w Dep. Isére założył niedawno ogród, który pomysłem i oryginalnością swoją wzbudza zadziwienie, i może w przyszłości będzie pierwiastkowym wzorem do zakładania podobnych ogrodów. Tylną część ogrodu ogranicza pagórek nieco pochyły. Drzewa będące na nim tworzą wyrazy *„Vive le Roi.“* W około tych słów złożonych z buków na zielonym tle, wije się wieniec z krzewów róży. Na szerokiej łące śród równiny, daje się widzieć z balkonu zamku, mozaikowy obraz szczególnego rodzaju. Wszechbarwna tęcza rozciąga się z jednego końca do drugiego, utworzona cała z żywych kwiatów. Pod tym emblematycznym znakiem pokoju jaśnieje piramida z białych róż, w której ściąga wzrok portret dzisiejszego Króla zrobiony z żabich oczek. Na skroniach spoczywa wązki pas krzewu laurowego, a nad głową unosi się wieniec z wieczników. Pod portretem znajduje się napis ułożony z krzewów bukszpanowych. Cały ogród tworzy czworokąt z podwójnym rzędem drzew osłaniających go w kształcie ram.

W Paryżu robią teraz narzędzia do wykluwania zębów które w czasie gdy ich się używa, wygrywają najprzyjemniejsze melodyje.

— *Z Londynu.* —

Pod tytułem „Historyja miłostek poetów“ wyszło tu ciekawe dzieło. Pierwsza część obejmuje między innemi historyją serdecznych afektów Dantego, Petrarki, Wawrzynca Medyceusza, Ariosta, Tassa, daléj z angielskich poetów Chaucera, Surreya, Shakespeara, Sydneya, Miltona, i wielu innych sławnych ludzi z czasów Królowéj Elżbiety. Drugi Tom opisuje podobne dzieje zagranicznych poetów Klopstocka i Monti, z angielskich Swifta, Popa, Lady Montague, Marty Blonat i innych.

Od 1. Czerwca r. b. niema już w orkiestrach Londyńskich innych pulpitow do nót tylko takie, na których noty za przyciśnieniem nogą u spodu, same się przewracają. (Także i w Paryżu naśladują ten wynalazek. W Wiédniu nie jest on już nowym.)

W Southwark (południowéj części Londynu), jest Teatr, na którym grywają Papugi. Scena tak jest urządzona jak na teatrze maryjonetek. Towarzystwo aktorów liczy 100 pierzastych członków z najznakomitszych gatunków. Papugi grywają osobne sceny z trajedyi i komedyi Shakespeara w języku angielskim i biegłością, tudzież precyzyją w wykładzie wzbudzają powszechne zadziwienie.

W Heighley pokazywano nie dawno wóz mogący pomieścić trzech ludzi, ciągniony od drewnianego konia. Mechanizm będący wynalazku niejakiego Pana Izaaka Brown znajduje się w koniu. Prostym cuglem który z pyska końskiego wychodzi, można nadać wozowi kierunek jaki się podoba. Nogi podnosi ten koń zupełnie jak naturalny, kiedy się znajduje w zupełnym biegu. Nad to zapewniają, iż im większy znajduje się ciężar na wozie, tem dzielniejszą się staje siła machiny.

Pani Catalani została wezwana do Nowego-Yorku. Ofiarują jéj za sześć koncertów 12,000 dollarów, wolne mieszkanie, bezpłatną podróż i złoty puhar, który miasto chce kazać na jéj cześć zrobić z ozdobnémi emblematami. Mąż Pani Catalani, Pan Vallabregue, przystał już na to na piśmie, lecz sama Pani Catalani niechce słyszeć o tak dalekiéj podróży.

God save the King. Według najnowszych wiadomości i badań o wątpliwym dotąd i wielu sprzeczkom uległym początku téj sławnéj pieśni narodowéj, zawartych w dziele Richarda Clark o historyi i początku religijnych pieśni, miał ją napisać Ben John a muzykę dorobił Dr. John Bull z Cambridge. — Krawcy patryjoci mieli ją śpiéwać pierwszy raz na obiedzie danym na cześć Jakóba I., z radości, iż został odkryty spisek prochowy. Następnie poszła w zapomnienie, i dopiero roku 1745 z okoliczności szkockiego powstania, znowu dała się słyszeć pierwszy raz na teatrze Drury. Odtąd nigdy już brzmieć nie przestała, a nawet przez potężny głos Pani Catalani dotąd żyje w sercach i uszach stałego lądu Europy.

W Bedford zrobił ktoś machinę parową ważącą 8 łóty. Cylinder ma tylko 3/4 linii w przecięciu, a całe dzieło odbywa robotę tak dokładnie, jakby największa machina tego rodzaju.

Do odległych części niezmiernego Londynu wysyłają teraz powozami listy z domu poczty. Używane do tego wozy nazywają się *Post-office accelerators.* Każdy z tych wozów może pomieścić 12 do 14 bryfregerów. Drogę od nowego domu poczty do Cumberland-Gate na ulicy Oxfordzkiej odbywają w 16 1/2 minutach. Całe pudło długie na 10, a szerokie na 4 stopy, waży 12 do 15 cetnarów. — Cztery takie wozy już są w ruchu. Tym sposobem oddawanie listów następuje dwoma godzinami pierwéj niż dotąd.

W Ripon w Yorkshire kwitnie teraz krzak róży, największy jaki się znajduje w Anglii. Okrywa on 126 stóp kwadratowych muru i ma 980 kwiatów białej róży, z których 244 już przekwitnęło, 276 kwitnie, a 460 jest jeszcze w pączkach. Wszystkie kwiaty mają wysoki stopień doskonałości i wyglądają białe jak śnieg.

— *Z Nowego Yorku.* —

Deszczochrony wychodzą zupełnie z użycia w niektóryeh częściach Ameryki północnej, albowiem doświadczenie nauczyło, że te tkane dachy, w czasie burzliwego deszczu chronią tylko wyższą część ciała, a dolna wystawiona na zmoknienie. W miejsce deszczo-chronów wynaleziono teraz powłoki z materyi nieprzepuszczającéj wody ani powietrza. Powłoki te okrywają całe ciało od stóp do głów i przy największym nawet deszczu nieprzepuszczają ani kropli wody. Głowa znajduje się w pewnym rodzaju kaptura, którego część osłaniająca twarz opatrzona jest tabliczkami szklannemi dającemi wolne użycie wzroku. Powłoki tak są delikatne i lekkie, iż w czasie pogody mogą być wygodnie noszone w kieszeniach u sukni.

Jedna z gazet wychodzących w Nowym-Yorku donosi, iż obok istnącego towarzystwa zachęcającego do trzeźwości zapewne utworzy się niedługo inne, przeciw zepsuciu żołądka, celem zachęcenia do dyjety; albowiem właściwie większa część chorób ludzkich w tym kraju pochodzi z nieumiarkowanego jedzenia. Daléj jest zamiar, zawiązać towarzystwo Anti-tabaczne atoli przeciw temu powstało wielu pierwszych mężów w tem mieście.

Redaktor, Mikołaj Michalewicz. — Drukiem Piotra i Augusta Pillerów.